

Generatieve syntaxis

De balans tussen eenvoud en complexiteit

HANS BROEKHUIS*

Abstract

The development of the minimalist program and optimality theory has considerably changed the format of generative syntax. This article sketches some possible consequences of these changes for the description of a number of phenomena that are characteristic for Dutch (and German) and have traditionally been the focus of much attention: the predominant OV order, Extraposition of clauses and PPs, Verb second, Scrambling and, finally, the preverbal placement of small clause predicates. The minimalist program in particular emphasises explanatory adequacy and it is well known that this normally complicates actual language description. The exercise in this paper aims at showing that the complications arising in describing the phenomena mentioned above remain within reason.

I Inleiding

Enkele jaren geleden heb ik in dit tijdschrift reeds een korte schets gegeven van een aantal recente theoretische ontwikkelingen binnen de generatieve taalkunde, te weten de ontwikkeling van Chomsky's minimalistische programma (MP) en de zogenaamde optimaliteitstheorie (OT).¹ Om deze reden heb ik ervoor gekozen me in dit artikel niet

* Adres van de auteur: Universiteit van Tilburg, Faculteit communicatie en cultuur, sectie taal- en informatiewetenschap, Postbus 90153, 5000 LE Tilburg. Dit artikel heeft aanzienlijk geprofiteerd van het commentaar van de anonieme beoordelaar en de redactie van *Nederlandse Taalkunde*. Dit artikel is mogelijk gemaakt door financiële ondersteuning van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (dossiernummer 276-70-001).

1 Het in de hoofdtekst genoemde artikel van mijn hand is Broekhuis (2001); een uitgebreidere en meer theoretische behandeling van MP en OT is te vinden in Broekhuis (1997/1999). Dat ik hier geen overzicht geef van de recentere voorstellen, wil natuurlijk niet zeggen dat er in de laatste jaren niets interessants meer zou hebben plaatsgevonden. Zo zijn er, om maar wat te noemen, een aantal belangrijke artikelen van Chomsky verschenen die in mijn eerder genoemde artikel niet aan de orde zijn gekomen (nl. Chomsky 2000/2001a&b/2005). Ook zijn er in navolging van Kayne (1998) geheel nieuwe theorieën ontwikkeld over bijv. een aantal verschijnselen die traditioneel veel aandacht krijgen binnen het onderzoek van het Nederlands/Duits zoals Verb Raising (zie vooral Koopman en Szabolcsi 2000) en Verb Second (zie bijvoorbeeld Hallman 2000 en Müller 2004). Feitelijk vinden er zoveel ontwikkelingen tegelijkertijd plaats dat het ondoenlijk is hiervan in het bestek van een artikel een goed encyclopedisch overzicht te geven en dat elke selectie iets willekeurig heeft. De redactie heeft het me echter gemakkelijk gemaakt door me te vragen een bijdrage te schrijven vanuit mijn eigen onderzoekspraktijk, wat het mogelijk maakt het hoofdthema van dit artikel (het spanningsveld tussen eenvoud en complexiteit) te illustreren aan de hand van mijn eigen werk. Dit betekent wel dat dit artikel sterk gekleurd is door mijn eigen voorkeuren en dat de hier gepresenteerde voorstellen zeker niet als algemeen aanvaarde hypothesen beschouwd kunnen worden. In de hoofdtekst zal ik dergelijke kwalificaties verder achterwege laten.

te richten op de meest recente theoretische voorstellen, maar op de consequenties die de ontwikkeling van deze twee richtingen binnen de generatieve grammatica hebben voor de beschrijving van het Nederlands. Ik zal me hierbij met name bezig houden met een aantal syntactische verschijnselen die in de grammatica van het Nederlands traditioneel veel aandacht krijgen, te weten:

- de plaatsing van de objecten ten opzichte van de zinsfinale werkwoorden (OV-volgorde);
- de plaatsing van PPs/bijzinnen ten opzicht van de zinsfinale werkwoorden (Extrapositie);
- de vrije woordvolgorde in het middenveld van de zin (Scrambling);
- de plaatsing van de persoonsvorm in de hoofd- en de bijzin (Verb-second);
- de plaatsing van Small Clause predikaten (o.m. naamwoordelijk deel van het gezegde en sommige bepalingen van gesteldheid) ten opzicht van de zinsfinale werkwoorden.

Hoewel de hieronder volgende bespreking kennis van het eerder genoemde artikel vooronderstelt, zal ik in §2 toch beginnen met het herhalen van een paar centrale punten daaruit. We zullen zien dat het syntactische model in de loop der jaren aanzienlijk vereenvoudigd is in die zin dat het gepostuleerde computationele systeem C_{HL} (afkorting van *computational system for human language*) bestaat uit slechts een beperkt aantal, universeel geachte operaties. In de latere paragrafen zullen we echter zien dat deze vereenvoudiging zijn prijs heeft; zo wordt de analyse van een aantal van de hierboven genoemde verschijnselen beslist ingewikkelder. In zekere zin zou men kunnen zeggen dat Chomsky met de formulering van MP zoekt naar een nieuwe balans tussen eenvoud en complexiteit. Het is zeker niet uitgesloten dat de vereenvoudiging van C_{HL} de feitelijk taalbeschrijving dusdanig compliceert dat op den duur blijkt dat een wat ingewikkelder C_{HL} toch te prefereren is. Voor we de vraag kunnen beantwoorden of er op dit moment sprake is van een gezond evenwicht tussen eenvoud en complexiteit, zullen toch eerst de nodige analyses ontwikkeld moeten worden binnen de door MP gestelde grenzen. Omdat de formulering van C_{HL} en de feitelijke taalbeschrijving hand in hand gaan, is dit bepaald geen sinecure en we zullen zien dat er nog tal van open vragen en onopgeloste problemen bestaan.

Zoals in voetnoot 1 al aangegeven is, moet dit artikel gezien worden als een persoonlijk verslag van mijn worsteling met het spanningsveld tussen eenvoud en complexiteit. Er wordt hier, met voorbijzien van allerlei andere voor handen zijnde plausibele alternatieven, slechts één min of meer coherent voorstel uitgewerkt, waarbinnen de hierboven genoemde syntactische verschijnselen een plaats kunnen vinden. De bedoeling hiervan is een beeld te geven van mijn ideeën over de vraag hoe we de problemen die door dit spanningsveld worden opgeroepen het hoofd zouden kunnen bieden.

● 2 De ontwikkeling van de generatieve taalkunde: een korte schets

De generatieve grammatica bestaat nu ruim vijftig jaar en heeft in die periode een aanzienlijke ontwikkeling doorgemaakt. Deze ontwikkeling kan gekarakteriseerd worden als de overgang van een constructiespecifieke benadering naar een benadering waarin de grammatica met name bestaat uit een verzameling algemene principes. In de constructiespecifieke benadering speelden de zgn. herschrijfgeregels en transformaties een belangrijke

rol. Met behulp van deze regels kunnen de eigenschappen van een constructie expliciet tot uitdrukking worden gebracht. De transformatie Passivisatie bijvoorbeeld, die de passieve zin (1b) afleidt van de actieve zin (1a), drukt uit (i) dat het hoofdwerkwoord uit de actieve zin verschijnt als passief deelwoord, (ii) dat een hulpwerkwoord van de passieve vorm wordt toegevoegd, (iii) dat het lijdend voorwerp van de actieve zin onderwerp wordt, (iv) dat het onderwerp van de actieve zin eventueel tot uitdrukking kan worden gebracht met behulp van een passieve *door*-bepaling en tenslotte (v) dat deze transformatie optioneel is.

- (1) a Jan aait de kat.
b De kat wordt (door Jan) geaaid.

Als we daarbij bedenken dat de transformatie ook nog taalspecifiek is, zal duidelijk zijn dat de transformaties eerder gezien moeten worden als praktisch hulpmiddel om onze observaties met betrekking tot bepaalde constructies in een zekere taal te formaliseren dan dat zij iets aan onze kennis over de betreffende taal toevoegen. Naarmate de generatieve taalkunde zich verder ontwikkelt, wordt de constructiespecifieke benadering dan ook steeds meer losgelaten ten gunste van het idee dat de eigenschappen van bepaalde constructies volgen uit het feit dat talen voldoen aan zekere algemeen geldende principes. Zo wordt bijvoorbeeld het feit dat het object van de actieve zin (1a) het subject van de passieve zin (1b) wordt, gerelateerd aan het feit dat het onderwerp van de bijzin in (2a) verschijnt als subject van de hoofdzin in de zogenaamde raisingconstructie in (2b).

- (2) a Het schijnt dat de jongens ziek zijn.
b De jongens schijnen ziek te zijn.

Het verschil tussen de a- en b-zinnen volgt uit de theorie over (abstracte) naamvalsmarkering. In (2a) kan de NP *de jongens* nominatief naamval toegekend krijgen binnen de finiete bijzin. Nominatieftoekenning is echter niet mogelijk in infinitiefzinnen en om die reden moet de NP *de jongens* in (2b) verschijnen als onderwerp van de hoofdzin. In (1a) kan de NP *de kat* accusatief naamval krijgen van het actieve werkwoord *aaien*. Omdat het passieve deelwoord geen accusatief naamval toekent, moet de NP *de kat* in (1b) verschijnen als onderwerp. Een aantal eigenschappen van de twee bijzinnen kan op deze wijze verantwoord worden door aan te nemen dat er een algemeen principe is dat zegt dat NPs naamval moeten hebben. Dit principe is bekend geworden als het naamvalfilter, dat, enigszins vereenvoudigd, te vinden is in (3).

- (3) Naamvalfilter: *NP, indien NP geen naamval heeft.

Een belangrijk verschil tussen het naamvalfilter en de passivisatietransformatie is dat het filter veel algemener geformuleerd is. In de constructiespecifieke benadering is het nodig om naast de passivisatietransformatie ook een raisingtransformatie te formuleren die (2b) van (2a) afleidt, terwijl het naamvalfilter van toepassing is op beide constructies. Het naamvalfilter is bovendien niet taalspecifiek maar wordt gezien als een universele eigenschap van natuurlijke taal.

Dit laatste is zeer belangrijk omdat de generatieve taalkunde zich al snel expliciet tot doel stelde een oplossing te bieden voor het zogenaamde leerbaarheidprobleem. Dit probleem laat zich gemakkelijk uitleggen aan de hand van het verschil tussen taalkundigen en taallerende kinderen. Taalkundigen zijn al eeuwen bezig uit te zoeken hoe talen nu eigenlijk in elkaar zitten en zijn daar tot nu toe slechts zeer ten dele in geslaagd. Taallerende kinderen daarentegen lijken de structuur van de taal die ze leren moeiteloos te doorgronden, wat blijkt uit het feit dat ze rond hun zesde, zevende levensjaar vrijwel perfect hun moedertaal spreken. Om dit wonderbaarlijke feit te verklaren wordt aangenomen dat een deel van de grammatica bestaat uit aangeboren kennis, de zgn. universele grammatica; in tegenstelling tot de taalkundige hoeft het kind de grammatica dus niet van de grond af op te bouwen op basis van de taalfeiten die het tegenkomt, maar zijn grote delen daarvan al vanaf het begin aanwezig.

Omdat het aannemelijker is dat iets als het naamvalsfilter deel uitmaakt van de universele grammatica dan constructie- en dus taalspecifieke regels als de passivisatie- en raisingtransformatie, richtte het onderzoek in de jaren '70 en '80 zich met name op de formulering van de algemene principes die deel uitmaken van de universele grammatica. Om te verantwoorden dat talen onderling verschillen werd het idee gelanceerd dat deze principes een aantal keuzemogelijkheden (parameters) bieden, waaruit het taallerend kind een keuze moet maken. Zo wordt bijvoorbeeld een principe verondersteld, als onderdeel van de zogenaamde X-bar-theorie, dat het lijdend voorwerp gegenereerd wordt als complement van het werkwoord. Dit geeft de twee mogelijkheden in (4).

- (4) a $[_{V'} V O]$
 b $[_{V'} O V]$

Het taallerende kind leert vervolgens op grond van de taalfeiten waarmee het in aanraking komt, welke van de twee opties in (4) de juiste is voor zijn taal. Kortom, de universele principes zijn geparаметriseerd en het taallerende kind staat voor de taak de parameters van zijn moedertaal vast te stellen. Om deze reden wordt deze fase van de generatieve taalkunde vaak aangeduid als de *principes-en-parameters*-theorie.

Merk op dat in het hierboven beschreven stadium van de theorie het verschil tussen talen nog steeds toegeschreven wordt aan C_{HL} , het systeem dat woordgroepen en zinnen bouwt. Zo wordt de keuze tussen (4a) en (4b) toegeschreven aan de directionaliteitsparameter op regeren: het Nederlands heeft de OV-volgorde omdat in deze taal het werkwoord accusatief naamval naar links toekent; het Engels heeft de VO-volgorde omdat in deze taal accusatief naamval naar rechts toegekend wordt. De revolutionaire gedachte in Chomsky's (1995b) MP is de gedachte dat C_{HL} *niet* geparаметriseerd is en dat elk kind dus ter wereld komt met een identiek werkend systeem. Het verschil tussen talen ligt in de wijze waarop het systeem *aangestuurd* wordt, namelijk door de formele kenmerken van de elementen in het lexicon (zie Broekhuis 2001 voor de details).

Het idee dat C_{HL} niet geparаметriseerd is, lijkt op dit moment vrij algemeen aanvaard te worden en vormt in ieder geval de basis voor het merendeel van de minimalistische studies die het licht zien. Aanvaarding van dit idee is in sterke mate bevorderd door het werk van Kayne (1994), die heeft laten zien dat de belangrijkste eigenschappen van boomstructuren die gepostuleerd worden door de X-bar-theorie mathematisch afgeleid

kunnen worden wanneer men aanneemt dat de linearisatie (woordvolgorde) van de syntactische structuur een functie is van de hiërarchische relaties in de boomstructuur. Een zijdelings en onbedoeld effect van Kayne's voorstel is dat specificeerders vooraf dienen te gaan aan het hoofd van een projectie, terwijl complementen er juist op dienen te volgen. Dit is de zogenaamde *universal base*-hypothese. Als deze hypothese juist is, kan de structuur in (4b) niet langer als onderliggende structuur gekozen worden: alle talen hebben een onderliggende SVO-volgorde. De SOV-volgorde in een taal als het Nederlands dient derhalve te worden afgeleid met behulp van verplaatsing; we zullen zien dat Chomsky's (1995b) voorstel dit mogelijk maakt.²

3 Verplaatsing en het verschil tussen OV- en VO-talen

Chomsky (1995b) neemt in navolging van Hale en Keyser (1993) aan dat de onderliggende (lexicale) structuur van een transitieve zin eruit ziet als in (5). Het direct object O wordt gegenereerd als het complement van de verbale wortel V, terwijl het subject S gegenereerd wordt als specificerder van het zogenaamde lichte werkwoord *v*, dat we kunnen zien als een soort affix dat bestaat uit kenmerken die van de wortel V een "echt" werkwoord maken.³

(5) $[_{VP} S v [_{VP} V O]]$

Volgens Chomsky verloopt de derivatie van een Engelse transitieve bijzin als aangegeven in (6). De structuur in (6a) is een concretisering van de abstracte onderliggende vorm in (5). De structuur in (6b) is het resultaat van een hoofdverplaatsing die V met *v* combineert, waardoor het "echte" werkwoord gecreëerd wordt. De structuur in (6c) wordt afgeleid door het inflectionele hoofd I toe te voegen, waarin onder meer de temporele en con-

- 2 De beoordelaar van dit artikel wijst er terecht op dat Kayne's systeem in principe twee mogelijke basisvolgordes voorspelt, namelijk specificerder-hoofd-complement of complement-hoofd-specificerder. De laatste basisvolgorde (die zou leiden tot het postuleren van een onderliggende OVS-volgorde) sluit Kayne, weliswaar op basis van empirische argumenten, door middel van een stipulatie uit. Natuurlijk is het ook mogelijk een theorie op te stellen die de SOV-volgorde als universeel onderliggende volgorde aanwijst; Haider (1997/2000) en Barbiers (2000) beargumenteren op empirische gronden dat deze optie te prefereren is. In paragraaf 7 en de daar vermelde literatuur suggereer ik een oplossing voor tenminste een aantal van de door hen aangedragen problemen voor een universele, onderliggende SVO-volgorde. Helaas is het hier niet mogelijk de twee voorstellen uitgebreid te vergelijken; ik hoop bij een andere gelegenheid de betrekkelijkheid van de door Haider en Barbiers genoemde voordelen van een onderliggende SOV-volgorde aan te tonen. Zie Svenonius (2000) voor een goed overzicht van de recente benaderingen van het OV/VO-contrast.
- 3 Met behulp van de structuur in (5) kunnen we onder meer een nieuwe invulling geven aan de begrippen intern en extern argument. De interne argumenten met de thematische rollen patiens en goal worden gegenereerd als argumenten van V, terwijl de agens gegenereerd wordt als de specificerder van *v*. Zie Broekhuis (1999) voor een uitgebreide bespreking. Waarschijnlijk is het beter om voor het hoofd V de term *stam* te gebruiken, omdat van deze stam in principe ook nominale en adjectivale vormen afgeleid kunnen worden (Pesetsky 1995). Dit is heel duidelijk te zien in het geval van de volgende woorden die afgeleid zijn van de aan het Latijn ontleende stam *irrit-*: $[_v \textit{irrit-eren}]$, $[_N \textit{irrit-atie}]$ en $[_A \textit{irrit-ant}]$. Overigens hoeft het niet zo te zijn dat *v* echt het affix *-eren* bevat: er wordt ook wel aangenomen dat *irrit+v* pas in de fonologische component als *irriteren* wordt uitgespeld.

gruëntiekenmerken (de kenmerken voor persoon, getal en geslacht) van het werkwoord gesitueerd zijn. De structuur in (6d) wordt afgeleid door het subject naar SpecIP (specificerderpositie van de IP) te verplaatsen. Deze verplaatsing wordt gemotiveerd door middel van het naamvalsfilter in (3); het onderwerp krijgt nominatief naamval in SpecIP. In (6e), tenslotte, wordt het voegwoord *that* toegevoegd.

- (6) a $[_{vP} \text{ John } v [_{vP} \text{ bought coffee}]]$
 b $[_{vP} \text{ John } v+\text{bought} [_{vP} t_{\text{bought}} \text{ coffee}]]$
 c $[_{IP} \text{ I} [_{vP} \text{ John } v+\text{bought} [_{vP} t_{\text{bought}} \text{ coffee}]]]$
 d $[_{IP} \text{ John I} [_{vP} t_{\text{John}} v+\text{bought} [_{vP} t_{\text{bought}} \text{ coffee}]]]$
 e $[_{CP} \text{ that} [_{IP} \text{ John I} [_{vP} t_{\text{John}} v+\text{bought} [_{vP} t_{\text{bought}} \text{ coffee}]]]]]$

Merk op dat in de derivatie in (6) sommige verplaatsingen wel en andere weer juist niet plaatsvinden. Zo hebben we wel hoofdverplaatsing van V naar *v*, maar verplaatst het complex *v+V* niet door naar de positie I, terwijl zich hier ook kenmerken bevinden die relevant zijn voor het werkwoord. Daarnaast verplaatst het subject om naamvalsredenen naar SpecIP, maar kan het object blijkbaar gewoon op zijn basispositie blijven staan.

Dit lijkt op het eerste gezicht allemaal erg onsystematisch, maar vormt in feite de kern van de verklaring voor de verschillen in woordvolgorde tussen talen. Het centrale idee is dat C_{HL} *in principe* in staat is een beperkt aantal bewerkingen (hier: verplaatsingen) uit te voeren, maar dat talen verschillen in de mate waarin die bewerkingen ook *daadwerkelijk* uitgevoerd worden. Hoe een andere keuze uit de verzameling mogelijke verplaatsingen kan leiden tot een verschil in woordvolgorde kan verduidelijkt worden door de afleiding van de Engelse bijzin in (6) te vergelijken met die van de Nederlandse bijzin in (7).

- (7) a $[_{vP} \text{ Jan } v [_{vP} \text{ kocht koffie}]]$
 b $[_{vP} \text{ koffie } v [_{vP} \text{ Jan } t_v [_{vP} \text{ kocht } t_{\text{koffie}}]]]$
 c $[_{IP} \text{ I} [_{vP} \text{ koffie } v [_{vP} \text{ Jan } t_{v+\text{kocht}} [_{vP} \text{ kocht } t_{\text{koffie}}]]]]]$
 d $[_{IP} \text{ Jan I}+v [_{vP} \text{ koffie } t_v [_{vP} t_{\text{Jan}} t_v [_{vP} \text{ kocht } t_{\text{koffie}}]]]]]$
 e $[_{CP} \text{ dat} [_{IP} \text{ Jan I}+v [_{vP} \text{ koffie } t_v [_{vP} t_{\text{Jan}} t_v [_{vP} \text{ kocht } t_{\text{koffie}}]]]]]]]$

De Nederlandse derivatie neemt dezelfde structuur als uitgangspunt als de Engelse. We zullen in §6 echter zien dat er redenen zijn om aan te nemen dat de verplaatsing van V naar *v* in (6b) in de afleiding van de Nederlandse bijzin niet plaatsvindt. Het Nederlands heeft daarentegen weer een verplaatsing die het Engels niet kent: aangenomen wordt dat accusatief naamval toegekend wordt door *v* en dat het object daarom in een locale relatie met *v* moet worden gebracht. Ik neem aan dat dit gebeurt als in (7b): het lichte werkwoord *v* wordt verplaatst naar een hogere projectie en het object wordt in de specificerder van die hogere projectie geplaatst.⁴ In (7c) wordt net als in (6c) het inflectionele hoofd I toege-

4 Er zijn verschillende beschrijvingen in omloop van objectverplaatsing. Volgens Chomsky's (1995b:hfdst.3) oorspronkelijke voorstel verplaatst *v* naar een functioneel hoofd Agr en is de hogere *vP* projectie in (7b) dus een AgrP; zie de bespreking van figuur (9) in Broekhuis (2001). In Chomsky (1995b:§4.10) wordt betoogd dat Agr geen kenmerken heeft en alleen maar gepostuleerd wordt om een landingspositie voor het object te creëren. Het is dus alleen maar een handig hulpmiddelje en moet derhalve, indien mogelijk, uit de theorie geweerd worden. Chomsky's oplossing is dat *v* helemaal niet verplaatst wordt en dat het object simpelweg in een tweede

voegd. De representatie in (7d) wordt afgeleid door het subject naar SpecIP te verplaatsen (en v in I te plaatsen; zie §6). De derivatie van de bijzin wordt tenslotte voltooid door het voegwoord *dat* toe te voegen.

Het verschil tussen de Engelse VO- en Nederlandse OV-volgorde in bijzinnen (*that John bought coffee* versus *dat Jan koffie kocht*) wordt dus niet langer verantwoord door aan te nemen dat de talen verschillen in hun onderliggende woordvolgorde, maar door aan te nemen dat ze verschillen in welke verplaatsingen al dan niet plaatsvinden: cruciaal voor de verklaring van het woordvolgordeverschil tussen het Nederlands en het Engels lijkt dus te zijn dat de objectverplaatsing in (7b) alleen in het Nederlands plaatsvindt. De taak van het taallerend kind is nu dus gereduceerd tot het bepalen welke van de *potentieel* mogelijk verplaatsingen in zijn taal ook *daadwerkelijk* plaatsvinden.

4 Triggers en extrapositieveverschijnselen

4.1 *Conditioes op de operaties van C_{HL} : de notie trigger*

In §3 hebben we gezien dat het centrale idee van MP is (i) dat C_{HL} in staat is een beperkt aantal bewerkingen uit te voeren, en (ii) dat woordvolgordeverschillen tussen talen ontstaan doordat talen kunnen verschillen in de keuze van de bewerkingen die daadwerkelijk plaatsvinden. Een belangrijke vraag binnen MP is dus welke operaties C_{HL} in principe kan uitvoeren, omdat het antwoord op die vraag bepaalt wat de extensie van het begrip “mogelijke natuurlijke taal” is. Een belangrijk uitgangspunt bij het beantwoorden van deze vraag is dat we C_{HL} het liefst zo eenvoudig mogelijk willen houden. Chomsky (1995b) vereist daarom dat alle operaties van C_{HL} voldoen aan de eis dat ze conceptueel noodzakelijk zijn in die zin dat de gepostuleerde operaties logisch noodzakelijk zijn om het systeem correct te laten werken; we moeten dus proberen het aantal gepostuleerde operaties tot het minimum te beperken.

De bespreking tot dusver impliceert tenminste twee conceptueel noodzakelijke operaties. Omdat het uitgangspunt van een derivatie een verzameling elementen uit het lexicon is, is in ieder geval een operatie *Merge* nodig die deze elementen tot grotere eenheden combineert. Zoals we hierboven gezien hebben, kunnen de door Merge gevormde grotere eenheden veranderd worden door de verplaatsingsoperatie *Move* (we zullen straks zien dat *Attract* wellicht een betere naam is). Kortom, C_{HL} combineert d.m.v. Merge de elementen in het lexicon tot grotere gehelen en verandert deze, waar nodig, door middel van Move. Merge en Move vervullen dus in feite de rol van de vroegere herschrijfgeregels en transformaties.⁵

specificeerder van de vP wordt geplaatst. Het voorstel in de hoofdttekst volgt Nash en Rouveret (1997), die aannemen dat de verplaatsing van v en het object resulteert in de vorming van een nieuwe “proxi”-projectie met als hoofd het verplaatste hoofd v ; de aldus gevormde projectie is dus net als de oorspronkelijke projectie van v een vP . Het voorstel zit dus een beetje tussen de twee hierboven gegeven voorstellen uit Chomsky (1995b) in: er is wel een hogere projectie maar we hoeven geen Agr-hoofd aan te nemen.

5 Dit laat zien dat de kern van de generatieve grammatica in de ruim 50 jaar van zijn bestaan feitelijk ongewijzigd is gebleven. De bewerkingen die de herschrijfgeregels en transformaties in hun incarnatie als Merge en Move kunnen uitvoeren zijn natuurlijk wel maximaal vereenvoudigd. Er is nog tenminste één andere operatie die conceptueel noodzakelijk geacht wordt, *Agree*, maar die zal ik hier niet aan de orde stellen.

Natuurlijk zijn we er nog niet met het vaststellen van de (minimaal) noodzakelijke operaties die C_{HL} vormen; we zullen ook nog moeten bepalen op welke wijze en onder welke voorwaarden deze operaties toegepast worden. Zo is het bijvoorbeeld eenvoudig mogelijk om een aantal aspecten van de in de jaren '70 ontwikkelde X-bar-theorie simpelweg in de definitie van Merge in te bouwen (een poging hiertoe is bijvoorbeeld te vinden in Chomsky 1995a). Ook de zogenaamde Theta-theorie is gemakkelijk in het systeem op te nemen, bijvoorbeeld door te eisen dat de output van C_{HL} in overeenstemming is met de lexicale selectierestricties van het werkwoord. Hoe dit alles in de praktijk werkt, kan ik hier vanwege ruimtebeperkingen helaas niet uitgebreider bespreken.

Ook de operatie Move is onderworpen aan bepaalde beperkingen. Zo gelden er zekere lokaliteitscondities om te voorkomen dat we bijvoorbeeld vraagzinnen zouden afleiden als $[_{CP} \text{ Waar}_i \text{ heeft hij } [_{DP} \text{ mijn boek over } t_i] \text{ gelezen}]?$. Dit betekent dat de in de jaren '70 en '80 ontwikkelde theorieën met betrekking tot extractiedomeinen, die uiteindelijk leidden tot de barrièrtheorie in Chomsky (1986a), op de een of andere wijze moeten worden opgenomen in MP. Een poging daartoe vinden we in Chomsky (2001a/2001b). Het centrale idee hierin is dat de derivatie in verschillende fasen verloopt: om het hierboven gegeven type voorbeeld te verantwoorden, dat overigens niet door Chomsky besproken wordt, zou men (enigszins simplificerend) kunnen zeggen dat de derivatie een DP- en een CP-fase heeft, en dat zodra we aan de CP-fase beginnen de interne structuur van de DP niet meer zichtbaar is voor C_{HL} ; extractie uit een DP is derhalve uitgesloten. Er valt hier natuurlijk veel meer over te zeggen. Zo is bijvoorbeeld de zin $\text{Waar}_i \text{ heeft hij een boek over } t_i \text{ gelezen?}$ wel aanvaardbaar. Dit zou verantwoord kunnen worden door te zeggen dat onbepaalde zelfstandige naamwoordgroepen geen DPs (maar bijv. NumPs of NPs) zijn en dus geen zelfstandige fase vormen: extractie uit indefiniëte NPs is derhalve toegestaan.⁶

Een andere beperking op de operatie Move, waar ik iets langer bij stil wil staan, kan geïllustreerd worden aan de hand van het verschil tussen (8a) en (8b). In deze voorbeelden zien we het zogenaamde superioriteitseffect optreden: als er twee kandidaten zijn voor Wh-verplaatsing, dan wordt de superieure kandidaat voor verplaatsing geselecteerd, waarbij A superieur is aan B indien A B wel maar B A niet c-commandeert.⁷

- (8) a Ik vraag me af $[_{CP} \text{ wie } C_{[+wh]} [_{IP} t_{\text{wie}} \text{ wat/welk boek leest}]]?$
 b *Ik vraag me af $[_{CP} \text{ wat/welk boek } C_{[+wh]} [_{IP} \text{ wie } t_{\text{wat/welk boek}} \text{ leest}]]?$

6 Ik ben me natuurlijk bewust van de discussie die in de tweede helft van de jaren '70 gevoerd is over de vraag of de PPs in de hier gegeven voorbeelden behoren tot de nominale groep dan wel fungeren als het complement van het werkwoord (vgl. o.m. Kooij en Wiers 1977/1978/1979, Klein en Van der Toorn 1979 en De Haan 1979). Hoewel ik denk dat de in de hoofdtekst gesuggereerde analyse in essentie correct is, dient het voorbeeld met name om de werking van de fasetheorie te illustreren; ik zal deze analyse hier daarom niet verder verdedigen.

7 De beoordelaar van dit artikel meldt dat hij/zij voorbeeld (8b) aanvaardbaar vindt en dat dit ook voor "veel geraadpleegde moedertaalsprekers" geldt, waarmee waarschijnlijk moedertaalsprekers bedoeld worden die vaker als informant gebruikt worden. Hoewel ik weet dat superioriteitseffecten in hoofdzinnen om onduidelijke redenen niet altijd even sterk zijn (*??Wat leest wie?*), heb ik tot dusver van mijn informanten te horen gekregen dat voorbeelden als (8b) volstrekt onaanvaardbaar zijn; ik deel dit oordeel. Voor mijn doel is het overigens voldoende als moedertaalsprekers het erover eens zijn dat (8b) minder goed is dan (8a). De term *superioriteit* heb ik ontleend aan Van der Leek (1980); tegenwoordig wordt voor deze relatie meestal de wat omslachtiger term *asymmetrisch c-commanderen* gebruikt.

We kunnen dit verschijnsel op twee wijzen beschrijven, namelijk vanuit het perspectief van het verplaatste *wh*-element, als in (9a), of vanuit het perspectief van het element dat het verplaatste element als het ware aantrekt (hier: $C_{[+wh]}$), als in (9b). De notie *dichterbij* in (9b) is als volgt gedefinieerd: XP staat dichterbij H dan YP, indien H XP en YP c-commandeert en XP superieur is aan YP. De twee definities in (9) zijn gebaseerd op respectievelijk hoofdstuk 3 en 4 van Chomsky (1995b).

- (9) a Move: constituent YP met kenmerk K verplaatst naar de specificerder van een hoofd X met een corresponderend kenmerk K, tenzij hij hierbij over een c-commanderende constituent ZP met hetzelfde kenmerk K heen moet worden geplaatst.
 b Attract: Een hoofd X met kenmerk K trekt de dichtstbijzijnde constituent YP aan met een corresponderend kenmerk K.

Het zal duidelijk zijn dat de formulering in (9b) de voorkeur heeft, omdat we hierin geen uitzonderingsclausule hoeven op te nemen. Recent onderzoek suggereert dat alle gevallen van verplaatsing uitgedrukt kunnen worden in termen van (9b). Neem bijvoorbeeld het geval van subjectverplaatsing in de Engelse structuur (6d) in §3. Opgemerkt werd daar dat deze verplaatsing gemotiveerd werd door het naamvalsfilter: het hoofd I kent naamval toe aan de NP *John*. We zouden dit echter ook kunnen uitdrukken door te zeggen dat I een naamvalskenmerk heeft dat een constituent met een corresponderend naamvalskenmerk aantrekt, als in (10).

- (10) [_{IP} John_[nominatief] I_[naamval] [_{VP} t_{John} v +bought [_{VP} t_{bought} coffee]]]

De verplaatsing van het object in de Nederlandse structuur in (7b) kan in soortgelijke termen beschreven worden als we aannemen dat v verantwoordelijk is voor naamvalstoekenning: v heeft een naamvalskenmerk dat een corresponderend kenmerk aantrekt. Merk op dat de mogelijkheid van de objectverplaatsing in (11b) een extra argument ten gunste van (9b) oplevert. In (11b) wordt de accusatief DP over een andere DP met naamval heen geplaatst en de formulering in (9a) sluit dit uit. De formulering in (9b) staat deze verplaatsing echter wel toe: in structuur (11a), die de input vormt voor de derivatieve stap die tot (11b) leidt, is de DP *koffie* inderdaad de dichtstbijzijnde constituent met een naamvalskenmerk; in (11a) c-commandeert v het onderwerp immers niet.

- (11) a [_{VP} Jan_[nominatief] v _[naamval] [_{VP} kocht koffie_[accusatief]]]
 b. [_{VP} koffie_[accusatief] v _[naamval] [_{VP} Jan_[nominatief] t_v [_{VP} kocht t_{koffie}]]]

Een belangrijke eigenschap die de twee definities van verplaatsing in (9) met elkaar gemeen hebben is, dat zij expliciet stellen dat verplaatsingen niet zonder reden kunnen plaatsvinden: verplaatsingen worden getriggerd door kenmerken van het hoofd in wiens specificerder ze geplaatst worden. Er zijn verschillende antwoorden op de vraag waarom de kenmerken van hoofden fungeren als triggers voor verplaatsing. Het oorspronkelijk idee in Chomsky (1995b) was dat dergelijke kenmerken in zekere zin redundant zijn: in (8a) vinden we bijvoorbeeld zowel een *wh*-kenmerk op de vraagwoorden als op de

complementeerder C, zodat één van de twee kenmerken feitelijk overbodig is. Aangenomen werd dat het “overbodige” kenmerk zich als altijd op het functionele hoofd, hier dus C, bevindt en dat de verplaatsing van het vraagwoord dient om het kenmerk van C te “checken”, zodat het verwijderd kan worden. In Chomsky’s meer recente werk is dit idee vervangen door het idee dat het checken van de kenmerken van hoofden nodig is om deze te “valideren”: de kenmerken van de hoofden worden ingevoegd zonder waarde en zijn daarom niet interpreteerbaar door het conceptuele systeem, zodat checking nodig is om een waarde aan deze kenmerken toe te kennen. Voor wat hieronder volgt is m.n. van belang dat elke verplaatsing getriggerd moet worden.

4.2 *Extrapositie bestaat niet*

Eén van de centrale gedachten van MP is dat verplaatsing getriggerd moet worden door een kenmerk van één van de functionele hoofden. Zo wordt de objectverplaatsing in (11) mogelijk gemaakt door het naamvalskenmerk op *v*. Kijk nu naar het verschil tussen de twee voorbeelden in (12): (12a) laat zien dat een lijdend voorwerp in de vorm van een DP verplicht voorafgaat aan het werkwoord in zinsfinale positie, terwijl (12b) laat zien dat een lijdend voorwerpszin daar juist op moet volgen.

- (12) a dat Jan me <een leugen> vertelde <*een leugen>.
 b dat Jan me <*dat Marie ziek is> vertelde <dat Marie ziek is>.

Onder de traditionele opvatting dat Nederlands een onderliggende OV-volgorde heeft, wordt meestal aangenomen dat de bijzin in (12b) net als de DP basisgegenereerd wordt in de positie vóór het werkwoord en dat hij vervolgens geëxtraponeerd wordt (De Haan 1979 vormt een uitzondering op deze regel). Wat Extrapositie nou eigenlijk precies inhoudt, is echter nooit helemaal duidelijk geworden. Vragen waar nooit een bevredigend antwoord op is gekomen hebben o.m. betrekking op de landingsplaats van de bijzin en de vraag waarom extractie uit sommige geëxtraponeerde zinnen toegestaan is. Een andere belangrijke vraag die in het kader van MP gesteld moet worden, is wat de trigger van de verplaatsing zou kunnen zijn.⁸

Wanneer we een onderliggende VO-structuur aannemen, komen deze vragen te vervallen (zie bijv. Zwart 1993/1997). De grammaticale woordvolgorde in (12b) representeert dan simpelweg de onderliggende volgorde: de bijzin wordt dus helemaal niet verplaatst, zodat ook de vraag naar de trigger van de verplaatsing vervalst. Het verschil tussen de aanvaardbare woordvolgordes in (12a) en (12b) is eveneens eenvoudig te verklaren. We hebben in (11) gezien dat de verplaatsing van het nominale lijdend voorwerp getriggerd wordt door de naamvalskenmerken van *v*. Omdat een bijzin geen naamval heeft, kan de

⁸ De meest invloedrijke antwoorden uit de jaren '80 op de vraag waarom extrapositie plaatsvindt zijn Stowell's (1981) Case-Resistance Principle en Hoekstra's (1984) Unlike Category Constraint, die eigenlijk beide stipuleren dat zinscomplementen op bepaalde posities niet mogen voorkomen en derhalve moeten verplaatsen. In zekere zin blijft hun intuïtie behouden in de MP-analyse in de volgende alinea: in plaats van te zeggen dat zinscomplementen uit bepaalde posities verwijderd moeten worden, wordt nu gesteld dat deze posities niet toegankelijk voor ze zijn.

lijdend voorwerpszin in (12b) niet verplaatst worden; de definities in (9) vereisen immers dat de verplaatste constituent en het aantrekkende hoofd corresponderende kenmerken hebben.

Merk op dat dezelfde redenering gebruikt kan worden om te verklaren waarom, zoals te zien is in (13), voorzetselvoorwerpen kunnen volgen op het werkwoord in zinsfinale positie; omdat PPs net als bijzinnen geen naamval hebben, kunnen de naamvalskennmerken van *v* de verplaatsing van de PP niet afdwingen. Wat echter tot op de dag van vandaag nog niet helemaal duidelijk is, is de vraag waarom het voorzetselvoorwerp aan het werkwoord vooraf *mag* gaan. Deze vraag, waarover zeer veel controverse bestaat, kan ik hier helaas niet verder bespreken.⁹

- (13) dat Jan natuurlijk <op zijn vader> wacht <op zijn vader>.

Wanneer we bovenstaande Nederlandse voorbeelden leggen naast de Engelse voorbeelden in (14), valt op dat het Engels zich in zeker opzicht hetzelfde gedraagt als het Nederlands. We zien dat een lijdend voorwerp in de vorm van een DP vooraf gaat aan het adverbium *yesterday*, dat een lijdend voorwerpszin erop volgt en dat een voorzetselvoorwerp in beide posities kan voorkomen.

- (14) a John told me <a lie> yesterday <*a lie>.
 b John told me <?that Mary is ill> yesterday <that Mary is ill>.
 c John waited <for his father> yesterday <for his father>.

Dit suggereert dat er, in tegenstelling tot wat we in §3 hebben aangenomen, wel degelijk sprake is van objectverplaatsing in het Engels. Gegeven, echter, dat er zeer goede redenen zijn om aan te nemen dat in het Engels *v*-naar-I niet plaatsvindt, kan dit niet de objectverplaatsing in (7b) zijn, want dit zou ten onrechte voorspellen dat ook het Engels een OV-taal zou zijn; zie hiervoor de derivatie in (15). In de volgende paragraaf zullen we zien dat we inderdaad een tweede soort objectverplaatsing moeten aannemen en dat dit het mogelijk maakt de Engelse voorbeelden in (14) te verantwoorden.

- (15) a [_{VP} John *v* [_{bought} bought coffee]]
 b [_{VP} John *v*+bought [_{VP} *t*_{bought} coffee]] (V-naar-*v*)
 c [_{VP} coffee *v*+bought [_{VP} John *t*_{v+bought} [_{VP} *t*_{bought} *t*_{coffee}]]] (objectverplaatsing)
 d [_{IP} I [_{VP} coffee *v*+bought [_{VP} John *t*_{v+bought} [_{VP} *t*_{bought} *t*_{coffee}]]]] (Merge I)
 e [_{IP} John I [_{VP} coffee *v*+bought [_{VP} *t*_{John} *t*_{v+bought} [_{VP} *t*_{bought} *t*_{coffee}]]]] (subjectverplaatsing)
 f [_{CP} that [_{IP} John I [_{VP} coffee *v*+bought [_{VP} *t*_{John} *t*_{v+bought} [_{VP} *t*_{bought} *t*_{coffee}]]]]] (Merge C)

9 Ik volsta met een verwijzing naar Haerberli (2002) voor een voorstel dat in overeenstemming is met de geest van MP, maar dat volgens mij onhoudbaar is (zie Broekhuis, te verschijnen), en naar Barbiers (1995) voor een meer dissident, maar bijzonder interessant en goed uitgewerkt voorstel.

5 Scrambling en filters/constraints

5.1 Scrambling

Hierboven sprak ik over objectverplaatsing alsof dit begrip betrekking heeft op één unieke soort verplaatsing. Het is echter duidelijk dat we meerdere soorten objectverplaatsing moeten aannemen. De voorbeelden in (16b&c) laten zien dat behalve de verplaatsing van het object naar de positie vóór de zinsfinale werkwoorden, we ook nog een verplaatsing moeten onderscheiden die het object nog verder naar links verplaatst en die meestal Scrambling wordt genoemd. De voorbeelden laten verder zien dat de objectverplaatsing die het object direct vóór het werkwoord plaatst, verplicht is (vgl. de onaanvaardbaarheid van (16a)), terwijl Scrambling optioneel is.¹⁰

- (16) a *dat Jan waarschijnlijk leest het boek
 b dat Jan waarschijnlijk het boek leest $t_{\text{het boek}}$
 c dat Jan het boek waarschijnlijk $t_{\text{het boek}}$ leest $t_{\text{het boek}}$

Volgens de definities van Move/Attract in (9) betekent het feit dat er tenminste twee landingsposities zijn voor het lijdend voorwerp dat er ook tenminste twee hoofden moeten zijn die het object kunnen aantrekken. Als we nu nog eens kijken naar de globale zinsstructuur in (17), dan zien we dat er twee voor de hand liggende kandidaten zijn: v en V .

- (17) $[_{CP} \dots C [_{IP} \dots I [_{vP} S v [_{VP} V O]]]]$

Als we aannemen dat zowel v als V kenmerken bevatten die het nominale object kunnen aantrekken, dan zou de derivatie van voorbeeld (16c) kunnen verlopen als in (18). Wanneer we aannemen dat de bijwoordelijke bepaling *waarschijnlijk* aan de lagere vP geadjungeerd is, passeert het object dit adverbium als gevolg van Scrambling in (18d). We kunnen de aanvaardbaarheid van (16b) dan verantwoorden door te zeggen dat Scrambling optioneel is.

- (18) a $[_{VP} V \text{ het boek }]$ (Merge V en object)
 b $[_{VP} \text{ het boek leest } [_{VP} t_{\text{leest}} t_{\text{het boek}}]]$ (objectverplaatsing naar V)
 c $[_{vP} \text{ Jan } v [_{VP} \text{ het boek leest } [_{VP} t_{\text{leest}} t_{\text{het boek}}]]]$ (Merge Jan , v en VP)
 d $[_{vP} \text{ het boek } v [_{vP} \text{ Jan } t_v [_{VP} t_{\text{het boek}} \text{ leest } [_{VP} t_{\text{leest}} t_{\text{het boek}}]]]]$
 (objectverplaatsing naar v)
 e $[_{CP} \text{ dat } [_{IP} \text{ Jan } I+v [_{vP} \text{ het boek } t_v [_{vP} \text{ Jan } t_v [_{VP} t_{\text{het boek}} \text{ leest } [_{VP} t_{\text{leest}} t_{\text{het boek}}]]]]]]]$
 (overige)

¹⁰ Er zijn ook analyses voorhanden volgens welke Scrambling niet het resultaat is van verplaatsing maar van basisgeneratie (zie bijv. Neeleman 1994); De bijdragen in Corver and Van Riemsdijk (1994) bieden een goed overzicht van de verschillende benaderingen van Scrambling. Hier volg ik Webelhuth (1989/1992), die m.i. overtuigend heeft laten zien dat Scrambling in het Nederlands/Duits alle eigenschappen van verplaatsing heeft. Overigens moet opgemerkt worden dat Scrambling gebruikt wordt als paraplueterm voor verschillende typen verplaatsingen, die gekarakteriseerd kunnen worden in termen van respectievelijk A - en A' -verplaatsing (vgl. Van den Wyngaert 1988/1989b). Ik heb het hier uitsluitend over het eerste type.

Merk op dat de OV-volgorde in het Nederlands nu niet langer afgedwongen wordt door de naamvalskenmerken op *v*, maar door de gepostuleerde kenmerken op *V*. Wat zijn deze kenmerken? Chomsky (1995b) neemt aan dat het werkwoord net als *I* twee typen (nominale) kenmerken heeft: naamvals- en congruentiekenmerken. Hierdoor wordt verklaard dat in sommige talen, zoals het Italiaans en het Hongaars, werkwoorden niet alleen met het onderwerp congrueren maar ook met het lijdend voorwerp. Indien we willen volhouden dat *v* verantwoordelijk is voor de toekenning van accusatief naamval, dan zouden we kunnen aannemen dat de congruentiekenmerken worden toegekend door *V*.

5.2 Filters en constraints

In §3 hebben we gezien dat de verschillen in woordvolgorde tussen talen volgen uit de vraag welke verplaatsingen al dan niet in de betreffende talen plaatsvinden. In §5.1 zagen we verder dat ook binnen één taal de nodige variatie in woordvolgorde mogelijk is. De variatie tussen talen onderling wordt verantwoord door te stellen dat een kind stomweg leert of een zekere verplaatsing al dan niet in zijn moedertaal toegepast wordt. In Chomsky (1995b) wordt dit technisch vormgegeven door te stellen dat een kind op basis van de primaire taaldata leert dat een zeker kenmerk *K* sterk (= dwingt verplaatsing af) of zwak (= dwingt geen verplaatsing af) is.¹¹ Hoewel het onderscheid tussen sterke en zwakke kenmerken tegenwoordig op iets andere wijze wordt vormgegeven, houdt de kern van dit voorstel nog steeds stand. De variatie die we binnen één enkele taal vinden, kan echter niet zo gemakkelijk met behulp van dit verschil tussen sterke en zwakke kenmerken worden vormgegeven: in het beste geval leidt dat tot de *ad hoc*-aanname dat sommige kenmerken soms sterk en soms zwak zijn, d.w.z. soms wel en soms niet verplaatsing afdwingen.

Belangrijk is ook te bedenken dat de variatie in woordvolgorde binnen één taal samenhangt met de informatiestructuur van de zin (zie bijv. Verhagen 1986): DPs die behoren tot de focus van de zin (d.w.z. nieuwe informatie uitdrukken) worden in het Nederlands normaal gesproken niet gescrambled; Scrambling vindt vooral plaats met DPs die behoren tot de presuppositie van de zin (d.w.z. reeds bekende informatie tot uitdrukking brengen). Een voorbeeld als (19a'), bijvoorbeeld, impliceert dat er al eerder gesproken is over het boek waaraan gerefereerd wordt. Omdat onbepaalde DPs als *een boek* in (19b&b') in de

11 De beoordelaar van dit artikel stelt dat het postuleren van sterke en zwakke kenmerken een herformulering van de observaties is en derhalve gekarakteriseerd moet worden als *ad hoc*; hetzelfde zou derhalve ook moeten gelden voor de herformulering van de noties later in deze paragraaf in termen van constraint rankings. Zoals ik al in Broekhuis (1997) heb betoogd, is deze veroordeling niet terecht. De gedachtegang achter Chomsky's voorstel houdt verband met de generatieve visie op taalverwerving en verloopt als volgt: woordvolgorde is direct observeerbaar; het taallerend kind vindt in de primaire taaldata aanwijzingen dat verplaatsing van bijv. een object al dan niet (overt) plaatsvindt; wanneer dit wel/niet geval is, concludeert het taallerend kind dat *v* een sterk/zwak kenmerk heeft; het taallerend kind markeert het hoofd *v* met een sterk/zwak kenmerk in het lexicon. De toekenning van een zwak/sterk kenmerk aan een functioneel hoofd in het lexicon is dus niet meer dan een formalisering van de hypothese die het taallerend kind op grond van de primaire taaldata opstelt. Het feit dat "het postuleren van sterke en zwakke kenmerken een herformulering van de observaties is", moet derhalve niet negatief maar positief gekwalificeerd worden.

regel behoren tot de focus van de zin, kunnen deze in de regel ook niet gescrambled worden. Pronomina, daarentegen, drukken meestal bekende informatie uit en moeten dus juist gescrambled worden; cf. (19c&c').

- (19) a. dat Jan waarschijnlijk het boek leest $t_{\text{het boek}}$
 a'. dat Jan het boek waarschijnlijk $t_{\text{het boek}}$ leest $t_{\text{het boek}}$
 b. dat Jan waarschijnlijk een boek leest $t_{\text{een boek}}$
 b'. *dat Jan een boek waarschijnlijk $t_{\text{een boek}}$ leest $t_{\text{een boek}}$
 c. *dat Jan waarschijnlijk het leest t_{het}
 c'. dat Jan het waarschijnlijk t_{het} leest t_{het}

Om dit soort gevallen van schijnbare optionaliteit van verplaatsing te beregelen, introduceert Chomsky's (2001a) de interpretatieve component *Int*, die echter nog niet echt uitgewerkt is. Chomsky lijkt deze component te zien als een verzameling taalspecifieke filters die bepaalde structuren onder bepaalde voorwaarden als ongrammaticaal bestempelen: zo zou een voorbeeld als (19b') bijvoorbeeld onaanvaardbaar kunnen zijn, omdat onbepaalde DPs zich binnen de VP moeten bevinden (zie bijv. Diesing 1992/1997 voor een mogelijke verklaring hiervoor).

Een alternatief voor Chomsky's interpretatieve component *Int* is gebruik te maken van een OT-evaluatie (zie Broekhuis 2001). Dit heeft sterk mijn voorkeur omdat dit het effect van de complexe, taalspecifieke filters in *Int* terugvoert op de interactie van meer primitieve, universeel geachte constraints. De feiten in (19) kunnen verantwoord worden met behulp van de geordende constraints in (20).

- (20) Nederlands: AGREEMENT >> ALIGNFOCUS >> CASE >> STAY

De constraints AGREEMENT en CASE vereisen dat V en *v* respectievelijk hun congruentie- en naamvalkenmerken checken door een XP met de relevante corresponderende kenmerken aan te trekken: deze constraints bevorderen dus de twee typen objectverplaatsingen, die in (21) in wat abstracter vorm gegeven worden. In (21) staat ϕ voor de congruentiekenmerken, die we daarom vanaf nu, zoals gebruikelijk binnen MP, zullen aanduiden als ϕ -kenmerken.

- (21) a. $[V_{\phi} O_{\text{case}/\phi}] \Rightarrow [O_{\text{case}/\phi} V_{\phi} [t_V t_o]]$ (objectverplaatsing naar V)
 b. $[v_{\text{case}} [[O_{\text{case}/\phi} V_{\phi} [t_V t_o]]]] \Rightarrow [O_{\text{case}/\phi} v_{\text{case}} [t_v [[t_o V_{\phi} [t_V t_o]]]]]$ (objectverplaatsing naar *v*)

Een karakteristieke eigenschap van OT-constraints is dat zij overtreedbaar zijn. Dat dit ook noodzakelijk is, wordt onmiddellijk duidelijk uit het feit dat bevrediging van AGREEMENT en CASE impliceert dat de constraint STAY, die elke vorm van verplaatsing verbiedt, wordt overtreden. De ordening van de conflicterende constraints AGREEMENT/CASE en STAY bepaalt of de betreffende verplaatsing al dan niet plaatsvindt: zo zeggen de subordineringen AGREEMENT >> STAY en CASE >> STAY in (20) dat objectverplaatsing voor het checken van de ϕ -kenmerken van V en de naamvalkenmerken van *v* normaal gesproken moet plaatsvinden. In dit opzicht verschilt het Nederlands van het Engels. We hebben immers gezien dat in het

Engels de objectverplaatsing voor het checken van de ϕ -kenmerken van *V* wel, maar die voor het checken van de naamvalkenmerken van *v* niet optreedt. Dit kan verantwoord worden door aan te nemen dat de ordening van het Engels is als in (22).¹²

(22) Engels: AGREEMENT >> {ALIGNFOCUS,STAY} >> CASE

Hoewel de ordening in (20) dus uitdrukt dat in het Nederlands de twee typen objectverplaatsing normaal gesproken plaatsvinden, wordt er niet uitgedrukt dat dit ook altijd het geval is. De constraint ALIGNFOCUS kan de objectverplaatsing die getriggerd wordt door de naamvalkenmerken van *v* namelijk blokkeren. ALIGNFOCUS vereist dat elementen die behoren tot de focus van de zin zo ver mogelijk aan de rechterperiferie van de zin worden geplaatst. Omdat AGREEMENT en CASE juist vereisen dat het object naar links wordt verplaatst, staan deze op gespannen voet met ALIGNFOCUS. De vraag welke van de woordvolgordes in (19) al dan niet mogelijk zijn, volgt uit de ordening in (20).

De ordening AGREEMENT >> ALIGNFOCUS drukt uit dat de krachtmeting tussen deze twee constraints altijd in het voordeel van AGREEMENT uitvalt: de verplaatsing in (21a) is dus verplicht in het Nederlands, ongeacht de vraag of het object tot de focus of de presuppositie van de zin behoort. Gezien het feit dat *V-naar-v* niet plaatsvindt in het Nederlands, verklaart dit de verplichte OV-volgorde in de voorbeelden in (19).

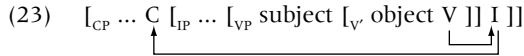
De ordening ALIGNFOCUS >> CASE, daarentegen, drukt uit dat in de voorkomende gevallen ALIGNFOCUS het meeste gewicht in de schaal legt: dit betekent dat de verplaatsing in (21b) alleen plaatsvindt als het object niet behoort tot de focus van de zin. Omdat onbepaalde NPs, zoals *een boek* in (19b), normaal gesproken behoren tot de focus van de zin, voerspelt dit dat de verplaatsing in (21b) niet mogelijk is en het object dus volgt op het adverbium. De voorbeelden in (19b&b') laten zien dat deze voorspelling klopt. Omdat de definitie pronomina juist per definitie behoren tot de presuppositie van de zin, is ALIGNFOCUS niet relevant en volgt uit de ordening CASE >> STAY dat de verplaatsing in (21b) verplicht is en een pronominaal object als *het* dus voorafgaat aan het adverbium. De voorbeelden in (19c&c') laten zien dat ook deze voorspelling uitkomt. Bepaalde NPs, zoals *het boek*, kunnen zowel tot de focus als tot de presuppositie van de zin behoren en hieruit volgt correct dat beide volgordes in (19a&a') grammaticaal zijn; de twee woordvolgordes verschillen in hun implicaties voor de informatiestructuur van de zin.

6 Verb second: een nieuwe visie

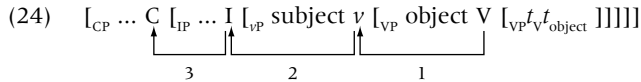
Verb second (V2) verwijst naar het verschijnsel dat de persoonsvorm in hoofdzinnen op de zogenaamde tweede positie van de zin verschijnt. In Den Besten (1983), dat reeds in 1977 rouleerde, vinden we de nu klassieke analyse van dit verschijnsel, volgens welke V2 het gevolg is van de verplaatsing van de persoonsvorm naar de voegwoordpositie van de zin (zie ook Paardekooper 1986 voor vergelijkbare ideeën binnen het structuralistische kader).

¹² Zie Broekhuis (in voorber.) voor een uitgebreide bespreking van het Engels. Het gebruik van de accolades in (22) drukt uit dat de constraints STAY en ALIGNFOCUS op grond van de beschikbare evidentie niet geordend kunnen worden. Dat dit zo is, is ook niet zo verbazingwekkend, omdat beide constraints verplaatsing afkeuren.

Een typische derivatie uit de jaren '80 ziet eruit als in (23). Het verschil tussen hoofd- en bijzinnen volgt uit het feit dat in het tweede geval de C-positie al gevuld is door het voegwoord *dat*, zodat I-naar-C geblokkeerd is. Het feit dat de persoonsvorm in hoofdzinnen op de tweede positie staat, volgt onder deze analyse uit het feit dat SpecCP ten hoogste één (bevraagde of getopicaliseerde) constituent kan bevatten.

Wanneer we Kayne's *universal base*-hypothese volgen, dan lijkt deze analyse in het water te vallen. Beschouw de structuur in (24), waarin het functionele hoofd I niet op de VP volgt, maar voorafgaat aan vP. Wanneer in (24) de C-positie gevuld is met een voegwoord dan is er in principe niets dat de verplaatsing van V/v naar I blokkeert, wat betekent dat het werkwoord niet alleen in hoofdzinnen maar ook in bijzinnen naar voren geplaatst zou moeten kunnen worden (dit is wat o.m. in het IJslands gebeurt).

We zien hier dus dat de vereenvoudiging van C_{HL} de beschrijving van het Nederlands aanzienlijk ingewikkelder maakt, doordat we een geheel nieuwe verklaring dienen op te stellen voor de plaatsing van de persoonsvorm in bijzinnen.¹³ Uitgaande van (24) kunnen we de zinsfinale plaatsing van de persoonsvorm op twee manieren verantwoorden: òf de verplaatsingen 1 en 2 vinden niet plaats òf verplaatsing 1 vindt niet plaats. Er is een goede reden om aan te nemen dat verplaatsing 2 in het Nederlands ook in bijzinnen plaatsvindt. Bekijk hiervoor eerst de Zweedse voorbeelden in (25). We zien dat in de hoofdzin in (25) het object *den* 'het' in hoofdzin (25a) over het negatieve adverbium heen geplaatst moet worden, maar dat dit in bijzin (25b) niet mag. Dit verschijnsel wordt in Holmberg (1986) gerelateerd aan het feit dat ook het werkwoord alleen in hoofdzinnen over het adverbium heen verplaatst.

- (25) a Varför **läste** studenterna <den> inte t_v <*den>
 waarom lezen de studenten het niet
 b att studenterna <*den> inte **läste** <den>.
 dat de studenten het niet lezen

Chomsky (1995b:hfdst.3) laat zien dat deze correlatie tussen werkwoord- en objectverplaatsing volgt uit de werking van de operatie Move/Attract. Kort gezegd komt het er op neer dat Move/Attract zo werkt dat in een structuur als (18e) de verplaatsing van het onderwerp naar SpecIP geblokkeerd wordt door het lijdend voorwerp in de specificieerder van de hogere vP, *tenzij* v-naar-I plaatsvindt (zie Broekhuis 1997/1999 voor een gedetail-

13 Wat hierna volgt is in essentie ontleend aan Zwart (1997). De hier voorgestelde analyse, die afkomstig is uit Broekhuis (1999/2000), verschilt echter van die van Zwart doordat de eigenschappen die hier aan *v* worden toegeschreven door Zwart worden toegeschreven aan de formele kenmerken van het werkwoord. Zie Hallman (2000) en Müller (2004) voor alternatieve voorstellen in de traditie van Kayne (1998).

leerde uitleg). Voor ons is het nu voldoende vast te stellen dat dit impliceert dat de relevante werkwoordverplaatsing geïdentificeerd kan worden met *v*-naar-I en dat de relevante objectverplaatsing getriggerd wordt door de naamvalskenmerken van *v*, d.w.z. vergelijkbaar is met wat we hierboven Scrambling hebben genoemd. Omdat de voorbeelden in (26) laten zien dat in het Nederlands Scrambling zowel in hoofd- als in bijzinnen mogelijk is, volgt uit de genoemde correlatie dat verplaatsing 2 in (24) ook in Nederlandse bijzinnen plaatsvindt. De zinsfinale plaatsing van de persoonsvorm in bijzinnen moet derhalve het gevolg zijn van het niet plaatsvinden van verplaatsing 1.

- (26) a Waaronom lezen de studenten het_i niet *t_i t_v* ?
 b dat de studenten het_i niet *t_i* lezen.

De cruciale vraag is nu waarom verplaatsing 1 uitsluitend in hoofdzinnen plaatsvindt. We hebben hierboven gezien dat *v* gezien kan worden als een soort affix dat bestaat uit verbale kenmerken die van V een “echt” werkwoord maken. Laten we aannemen dat de affixstatus van *v* impliceert dat *v* fonologisch ondersteund moet worden door een ander hoofd in de zin. Het centrale idee is nu dat op twee manieren aan deze eis tegemoet kan worden gekomen. De eerste mogelijkheid is het toepassen van V-naar-*v*, d.w.z. verplaatsing 1 in (24); als gevolg hiervan wordt *v* fonologisch ondersteund door V. Een tweede mogelijkheid is dat *v* zelf op zoek gaat naar een fonologische gastheer. Dit is mogelijk in bijzinnen: door *v* via I naar C te verplaatsen vindt *v* fonologische ondersteuning van het voegwoord. Dat iets dergelijks ook werkelijk plaatsvindt in varianten van het Nederlands, kan worden ondersteund door het feit dat we in veel dialecten het verschijnsel vinden van voegwoordcongruentie, d.w.z. dat het voegwoord congrueert met het onderwerp van de zin. In (27) wordt dit geïllustreerd aan de hand van het paradigma uit het West-Vlaams, geciteerd uit Zwart (1997).¹⁴

- (27) a 1sg: da-*nk* ik komen   d 1pl: da-*me* wonder komen
 b 2sg: da-*j* gie komt   e 2pl: da-*j* gunder komt
 c 3sg: da-*tj* ij komt   f 3pl: da-*nze* zunder komen.
 c' 3sg: da-*se* zij komt

14 De beoordelaar merkt op dat het feit dat voegwoord congrueert met het subject, weliswaar gebruikt kan worden als ondersteuning van Zwart's oorspronkelijke voorstel dat AGR_s naar C plaatsvindt, maar, omdat het voegwoord geen temporale eigenschappen heeft, niet ter ondersteuning van het huidige voorstel dat er sprake is van *v*-naar-I, gevolgd door I-naar-C. Men moet zich echter bedenken dat I in het huidige voorstel, net als AGR_s in eerdere voorstellen, met het onderwerp congrueert in $\emptyset$ -kenmerken. Bovendien wordt vaak aangenomen dat C wel degelijk temporele eigenschappen heeft (zie de bijdragen in Haider & Prinzhorn 1986). Dit is onder meer duidelijk uit het verschil tussen de voegwoorden *dat* en *om*: *dat* selecteert een finiete IP, terwijl *om* juist een niet-finiete IP selecteert. Tenslotte lijkt in sommige talen I-naar-C zichtbaar plaats te vinden: zo moet het Servocroatische enclitische hulpwerkwoord *je* adjacent aan het voegwoord *da* zijn, wat verantwoord kan worden door aan te nemen dat *je* verplicht aan het voegwoord geadjungeerd wordt (zie Broekhuis & Migdalski 2003 en Migdalski te versch. voor verwijzingen en een uitgebreidere bespreking).

(i) Ivan kaže   da   je   Marija   itala   Krležu.
 Ivan says   that   be_{3SG.PRES}   Marija   read_{PART.FSG}   Krleža_{ACC}
 'Ivan says that Mary read Krleža.'

Dit voorstel impliceert dat de verplaatsing van *v* via I naar C ook in het Standaard Nederlands plaatsvindt, maar dan zonder dat dit effect heeft op de vorm van het voegwoord. De zinsfinale plaatsing van de persoonsvorm in bijzinnen volgt als we zeggen dat de verplaatsing van *v* zelf geprefereerd wordt boven de verplaatsing van V. Het V2 verschijnsel in hoofdzinnen volgt uit het feit dat hoofdzinnen geen voegwoorden bevatten en dat *v* daardoor alleen fonologische ondersteuning kan worden door V-naar-*v* toe te passen.¹⁵ Merk tot slot op dat de structuren in (23) en (24) verschillende implicaties hebben voor de categorie van de hoofdzin. Volgens de traditionele structuur in (23) moet elke hoofdzin een CP zijn, omdat I-naar-C noodzakelijk is om een V2-structuur te creëren. Volgens (24) daarentegen kan een Nederlandse hoofdzin (net zoals dat standaard voor het Engels wordt aangenomen) zowel een CP als een IP zijn. Een CP is alleen nodig in zinnen waarin Topicalisatie of Wh-verplaatsing heeft plaatsgevonden. Wanneer het eerste zinsdeel een onderwerp is, kunnen we eventueel ook met een IP te maken hebben: het onderwerp wordt immers in SpecIP geplaatst en gaat dus sowieso vooraf aan het in I geplaatste werkwoord. Zwart (1997) geeft een aantal empirische argumenten ten gunste van de aanname dat subjectnitiële hoofdzinnen IPs zijn. Zo blijkt uit (28b) dat gereduceerde pronomina niet in SpecCP geplaatst kunnen worden. Door aan te nemen dat subjectsnitiële zinnen IPs zijn, kan nu verantwoord worden dat hoofdzinnen *wel* kunnen beginnen met een gereduceerd subjectpronomen.

- (28) a Wij/We komen morgen.
b Mij/*Me hoef je niet te halen.

7 De plaatsing van small clause predikaten: werk in uitvoering

Hierboven heb ik de consequenties laten zien van de *universal base*-hypothese voor de analyse van een aantal syntactische eigenschappen van het Nederlands: de OV-volgorde, Extrapositie, Scrambling en Verb second. Ondanks dat er relatief weinig over sommige van deze typisch Nederlandse/Duitse verschijnselen binnen de minimalistische literatuur te vinden is,¹⁶ heb ik me bij de bespreking ervan toch op min of meer algemeen aanvaarde inzichten kunnen baseren. Hoewel de verantwoording van sommige van deze verschijnselen beslist ingewikkelder is dan de meer traditionele verklaring ervan, hoop ik toch te hebben laten zien dat de complexiteit ervan geen onaanvaardbare proporties aanneemt. Hieruit mogen we echter nog niet concluderen dat er op dit moment een gezond evenwicht bestaat tussen eenvoud (van C_{HL}) en complexiteit (van de feitelijke taalbeschrij-

- 15 Merk op dat de verplaatsing van *v* zelf niet in alle talen de voorkeur heeft boven V-naar-*v*. Zo heb ik hierboven al vermeld dat bijvoorbeeld het IJslands *wel* werkwoordverplaatsing heeft in bijzinnen: hier vinden we in bijzinnen dus *wel* de verplaatsingen 1 en 2 uit (24), maar niet verplaatsing 3. In overeenstemming hiermee vinden we ook geen voegwoordcongruentie in het IJslands (of in welke andere Scandinavische taal dan ook).
- 16 Wellicht is dit te danken/wijten aan het feit dat Chomsky er weinig vertrouwen in lijkt te hebben dat voor Verb second, Scrambling en Extrapositie een puur syntactische verklaring te geven is. Hij suggereert op verscheidene plaatsen dat verschijnselen van dit type in de fonologische component moeten worden beregeld, m.a.w. dat dit eerder (in zijn ogen) oninteressante stilistische dan interessante syntactische verschijnselen zijn. Uit dit artikel zal duidelijk zijn dat ik op dit punt een andere mening ben toegedaan.

ving). Naast de vier hierboven behandelde verschijnselen zijn er natuurlijk tal van andere verschijnselen die een potentieel probleem voor de *universal base*-hypothese vormen. Als afsluiting van dit artikel behandel ik er één waarvoor op dit moment nog geen verklaring beschikbaar is die berust op min of meer algemeen aanvaarde inzichten: de plaatsing van small clauses (voortaan: SCs). Het zal duidelijk zijn dat deze bespreking, die gebaseerd is op Broekhuis (in voorber.), meer speculatief van aard is.

Wanneer Kayne's (1994) hypothese juist is dat de linearisatie van de syntactische structuur een functie is van de hiërarchische relaties in de boomstructuur, dan voorspellen we dat SCs net als het object in de onderliggende structuur volgen op de werkwoorden in zinsfinale positie. Toch gaan dergelijke predikaten in het Nederlands in de regel aan de werkwoorden vooraf. Dit is te zien in (29), waarin de SCs cursief gedrukt zijn.

- (29) a dat hij de soep *warm* maakt.
 b dat ik Jan *een aardige jongen* vindt.
 c dat ik de boeken *in de kast* zet.

Koster (1994) trekt hieruit de conclusie dat SCs, net als de objecten, verplaatst moeten worden naar een positie vóór het werkwoord in zinsfinale positie. Gegeven de definitie van Move/Attract in (9) betekent dit dat zich daar een hoofd moet bevinden met een kenmerk dat de SC kan aantrekken. Koster postuleert daarom, in navolging van Zwart (1997), een PredP.

- (30) [... [_{PredP} SC_i Pred [_{VP} V *t*_{SC}]]]

Hoewel op de logica achter dit voorstel niets aan te merken valt, brengt de strategie die Koster volgt voor de oplossing van het probleem wel een zeker risico met zich mee, omdat we in principe voor elk probleem met de woordvolgorde een soortgelijke oplossing zouden kunnen ontwikkelen. Volgens mij is het daarom beter zo zuinig mogelijk te zijn met de functionele hoofden en te kijken of we het probleem anders kunnen oplossen.¹⁷

Wanneer we geen PredP hebben, betekent dit dat de SC verplaatst dient te worden naar één van de onafhankelijk gemotiveerde posities. Wat ik hier wil suggereren is dat de trigger voor de verplaatsing van de SC de ϕ -kenmerken van V zijn en dat de SC dus dezelfde landingsplaats heeft als het object in een gewone transitieve zin.

- (31) [... [_{PredP} SC_i V [_{VP} *t*_V *t*_{SC}]]]

Wanneer de verplaatsing van de SC getriggerd wordt door de ϕ -kenmerken van V, betekent dit dat ook de SC moet beschikken over ϕ -kenmerken (vgl. de definitie van Move/Attract in (9)). Dat predicatieve elementen ϕ -kenmerken kunnen hebben, is duidelijk uit talen als bijv. het Italiaans waarin adjectivische predikaten morfologisch gemarkeerd zijn

¹⁷ Het is zeker niet zo dat iedereen het streven naar zuinigheid met functionele projecties zinnig acht. In principe zou het kunnen zijn dat de universele grammatica een grote verzameling functionele hoofden beschikbaar maakt. Sinds Cinque (1999) zijn er meer en meer taalkundigen die menen dat dit het geval is. Het methodologische uitgangspunt dat ik hier kies, is dus zeker niet oncontroversieel.

voor persoon en getal. Merk op dat het adjectief in (32) congrueert met het element waarover het prediceert, de DP *Maria*. De hypothese in (31) vooronderstelt dus dat congruentie tussen het SC predikaat en het element waarover het prediceert een universele eigenschap is (ook als dat niet morfologisch tot uiting komt).¹⁸

- (32) *Maria è malata.*
 Maria is ziek_{3sg.fem}

De hier gesuggereerde analyse doet twee voorspellingen. De eerste voorspelling is dat er een correlatie voorspelt wordt tussen de plaatsing van het object en die van de SCs: het lijkt er inderdaad op dat SCs in VO-talen altijd rechts van de werkwoorden worden geplaatst en in OV-talen altijd links (Zie bijv. Haider 1997 die deze generalisatie oorspronkelijk als een probleem voor Kayne's *universal base*-hypothese presenteerde). De tweede voorspelling is dat SCs in principe ook aangetrokken kunnen worden door I; net als *v* heeft I immers ϕ -kenmerken, zoals blijkt uit de congruentie van het onderwerp en de persoonsvorm. Inderdaad blijkt dat SCs in sommige talen verplaatsing kunnen ondergaan naar SpecIP. Dit kan geïllustreerd worden aan de hand van de Engelse voorbeelden in (33), die ik ontleen aan Hoekstra en Mulder (1990) en Rochemont en Cullicover (1990). Voorbeeld (33a) laat duidelijk zien dat het onderwerp van de zin niet in SpecIP staat; het volgt immers op het werkwoord. Onder de gezaghebbende analyse van Hoekstra en Mulder wordt SpecIP gevuld door de predicatieve PP. Een soortgelijke analyse valt zonder meer toe te passen op de twee andere voorbeelden.

- (33) a Down the hill rolled the baby carriage
 b At the entrance to the park was an old statue.
 c Happiest to see her was her mother.

Helaas is het niet mogelijk de voorbeelden in (29) en (33) uitgebreider bespreken (zie hiervoor Broekhuis 1995/in voorber.). Wat de bespreking in deze paragraaf hopelijk wel laat zien, is dat het minimalistische credo "formuleer de theorie zo zuinig mogelijk" soms tot verrassende conclusies leidt. Bij mijn weten is er in ieder geval nog nooit een relatie gelegd tussen de Nederlandse en de Engelse feiten in (29) en (33), laat staan dat er een uniforme analyse voor de twee verzamelingen zinnen voorgesteld is.

18 In sommige talen vinden we ook congruentie in naamval tussen het SC predikaat en het element waarover het prediceert: vgl. *Ich finde ihn_{acc} einen netten Jungen_{acc}* 'Ik vind hem een aardige jongen'. Dit verschijnsel is echter niet universeel zoals blijkt uit het volgende Hongaarse voorbeeld:

(i) János-t okas-nak tart-ották.
 John_{acc} clever_{dat} regarded_{3pl}
 'They regarded John clever.'

8 Besluit

De belangrijkste taak waar de generatieve grammatica zich op dit moment voor geplaatst ziet, is het vinden van een juiste balans tussen de eenvoud van het computationele systeem C_{HL} en de complexiteit van de feitelijke taalbeschrijving. Hiervoor is het nodig analyses te ontwikkelen binnen de door C_{HL} gestelde grenzen. Hier heb ik geprobeerd de consequenties van de *universal base*-hypothese te beschrijven voor de analyse van een aantal syntactische verschijnselen van het Nederlands. Ik hoop te hebben laten zien dat de complexiteit van de feitelijke taalbeschrijving geen onaanvaardbare proporties aanneemt. Dit neemt niet weg dat we nu niet tevreden achterover kunnen leunen maar moeten blijven streven naar maximale eenvoud van zowel het computationele systeem als de feitelijke taalbeschrijving. Zonder twijfel zal het nog geruime tijd duren voordat deze bereikt wordt: we kunnen alleen maar hopen dat we op de goede weg zijn.

Bibliografie

- Barbiers, Sjef (1995).** *The syntax of interpretation*. Universiteit van Leiden: PhD dissertation.
- Barbiers, Sjef (2000).** The right periphery in SOV languages: English and Dutch. In: Peter Svenonius (2000), 181-218.
- Besten, Hans den (1983).** On the interaction of root transformations and lexical deletive rules. In: Werner Abraham (red.), *On the formal nature of the Westgermania*. Amsterdam: Benjamins, 47-131.
- Broekhuis, Hans (1997).** Recente ontwikkelingen in de generatieve syntaxis I-III. *Gramma/TTT* 6, 13-39, 129-150, 219-242.
- Broekhuis, Hans (1999).** Theoretische aspecten van de generatieve syntaxis I-II. *Gramma/TTT* 7, 3-23, 89-116.
- Broekhuis, Hans (2000).** Against feature strength: the case of Scandinavian object shift. *Natural Language & Linguistic Theory* 18, 673-721.
- Broekhuis, Hans (2001).** Hoeveel syntaxis zit er in het lexicon? *Nederlandse Taalkunde* 6, 3-21.
- Broekhuis, Hans, and Migdalski, Krzysztof (2003).** Participle fronting in Bulgarian as XP-movement. In: Leonie Cornips and Paula Fikkert (red.), *Linguistics in the Netherlands*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 1-12.
- Broekhuis, Hans (2005).** Locative Inversion in English. In: Jeroen Van der Weijer (red.), *Linguistics in the Netherlands 2005*. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins.
- Broekhuis, Hans (te verschijnen).** *Subject shift and object shift*. *Journal of Comparative Germanic Linguistics*, 49-60. (Een eerdere versie is verschenen in Jan Koster and Henk Van Riemsdijk (red.), *Germania et alia: A linguistic webschrift for Hans den Besten*, <http://odur.let.rug.nl/~koster/DenBesten/contents.htm>).
- Broekhuis, Hans (in voorbereiding).** *Predicate movement*. Ms. Universiteit van Tilburg.
- Chomsky, Noam (1986a).** *Barriers*. Cambridge (Mass.): MIT Press.
- Chomsky, Noam (1995a).** Bare phrase structure. In: Gert Webelhuth (red.), *Government and binding theory and the minimalist program*. Oxford/Cambridge (Mass.): Blackwell, 383-439.

- Chomsky, Noam (1995b).** *The minimalist program*. Cambridge (Mass.): MIT Press.
- Chomsky, Noam (2000).** Minimalist inquiries: the framework. In: Roger Martin e.a. (red.), *Step by step. Essays on minimalist syntax in honor of Howard Lasnik*. Cambridge (Mass.): MIT Press, 89-155.
- Chomsky, Noam (2001a).** Derivation by phase. In: Michael Kenstowicz (red.), *Ken Hale. A life in Language*. Cambridge (Mass.): MIT Press, 1-52.
- Chomsky, Noam (2001b).** *Beyond explanatory adequacy*. MIT Occasional Papers in Linguistics. Cambridge (Mass.).
- Chomsky, Noam (2005).** *On phases*. Ms. MIT.
- Cinque, Guglielmo (1999).** *Adverbs and functional heads : a cross-linguistic perspective*. New York/Oxford: Oxford University Press.
- Corver, Norbert & Henk van Riemsdijk (1994).** *Studies of scrambling: movement and non-movement approaches to free word-order phenomena*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- Diesing, Molly (1992).** *Indefinites*. Cambridge (Mass.): MIT Press.
- Diesing, Molly (1997).** Yiddish VP order and the typology of object movement in Germanic. *Natural Language & Linguistic Theory* 17, 369-427.
- Haan, Ger de (1979).** Onafhankelijke PP-komplementen van nomina. *Spektator* 8, 330-339.
- Haan, Ger de (1979).** *Conditions on Rules*. Dordrecht: Foris.
- Haerberli, Eric (2002).** *Features, categories and the syntax of A-positions*. Dordrecht/Boston/London: Kluwer.
- Haider, Hubert, and Martin Prinzhorn (1986).** *Verb second phenomena in Germanic languages*. Dordrecht: Foris.
- Haider, Hubert (1997).** Precedence among predicates. *Journal of Comparative Germanic Linguistics* 1, 3-41.
- Haider, Hubert (2000).** OV is more basic than VO. In: Peter Svenonius (2000), 45-67.
- Hale, Ken & Samuel Keyser (1993).** On argument structure and the lexical expression of syntactic relations. In: Ken Hale and Samuel Keyser (red.), *The view from building 20: essays in linguistics in honor of Sylvain Bromberger*. Cambridge (Mass.)/London: MIT Press, 53-109.
- Hallman, Peter (2000).** Verb-Final as a Subcase of Verb-Second. In: J.-Y. Kim (red.), *Proceedings of NELS 30*. Amherst.: GLSA,
- Hoekstra, Teun (1984).** *Transitivity. Grammatical relations in government-binding theory*. Dordrecht/Cinnaminson: Foris.
- Hoekstra, Teun & René Mulder (1990).** Unergatives as copular verbs; locational and existential predication. *The Linguistic Review* 7, 1-79.
- Holmberg, Anders (1986).** *Word order and syntactic features in the Scandinavian languages and English*. Universiteit van Stockholm, Department of General Linguistics: PhD.-thesis.
- Kayne, Richard S. (1994).** *The antisymmetry of syntax*. Cambridge (Mass.): MIT Press.
- Kayne, Richard (1998).** Overt vs. Covert Movement. *Syntax* 1, 128-191.
- Klein, M. & M.C. van den Toorn (1979).** Van NP-beperking to XP-beperking: een antwoord op Kooij en Wiers 1978. *De Nieuwe Taalgids* 72, 97-109.
- Kooij, Jan & Evelyn Wiers (1977).** Vooropplaatsing van PPs in het Nederlands. *Spektator* 6, 445-449.

- Kooij, Jan & Evelyn Wiers (1978).** Vooropplaatsing, verplaatsingsregels en interne structuur van nominale groepen. In: Jan Kooij (red.), *Aspekten van woordvolgorde in het Nederlands*. Leiden: Vakgroep Nederlandse Taal- & Letterkunde, 105-143.
- Kooij, Jan, & Evelyn Wiers (1979).** Beperkingen en overschrijdingen: een antwoord aan Klein en Van den Toorn. *De Nieuwe Taalgids* 72, 488-493.
- Koopman, Hilda & Anna Szabolcsi (2000).** *Verbal complexes*. Cambridge (Mass.)/London: MIT Press.
- Koster, Jan (1994).** Predicate incorporation and the word order of Dutch. In: G. Cinque, Jan Koster, Jean-Yves Pollock, Luigi Rizzi & R. Zanuttini (red.), *Paths Towards Universal Grammar. Studies in Honor of Richard S. Kayne*. Washington D.C.: Georgetown University Press, 255-277.
- Leek, Frederiek van der (1980).** The superiority of the superiority relation. In: Fred Weerman (red.), *Linguistics in the Netherlands 1977-1979*. Dordrecht: Foris, 359-370.
- Migdalski, Krzysztof (te versch.).** *The syntax of compound tenses in Slavic*. University of Tilburg.
- Müller, Gereon (2004).** Verb-Second as vP-First. *Journal of Comparative Germanic Linguistics* 7, 179-234.
- Nash, Léa & Alain Rouveret (1997).** Proxy categories in phrase structure theory. *NELS* 27, 287-304.
- Neeleman, Ad (1994).** Scrambling as a D-structure phenomenon. In: Norbert Corver and Henk Van Riemsdijk (red.), *Studies on Scrambling. Movement and non-movement approaches to free word-order phenomena*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter, 387-429.
- Paardekooper, P.C. (1986).** *Beknopte ABN-syntaxis*. Eindhoven: P.C. Paardekooper.
- Pesetsky, David (1995).** *Zero syntax: experiencers and cascades*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Rochemont, Michael & Peter Culicover (1990).** *English focus constructions and the theory of grammar*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stowell, Tim (1981).** *Origins of Phrase Structure*. MIT: PhD.-thesis.
- Svenonius, Peter (red.) (2000).** *The derivation of VO and OV*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Verhagen, Arie (1986).** *Linguistic theory and the function of word order in Dutch. A study on interpretive aspects of the order of adverbials and noun phrases*. Dordrecht: Foris.
- Webelhuth, Gert (1989).** *Syntactic saturation phenomena and the modern Germanic languages*: PhD.-dissertation.
- Webelhuth, Gert (1992).** *Principles and Parameters of Syntactic Saturation*. New York: Oxford University Press.
- Wyngaerd, Guido vanden (1989a).** *Raising-to-object in English and Dutch*. *Dutch Working Papers in English Language and Linguistics* 14.
- Wyngaerd, Guido vanden (1989b).** *Object shift as an A-movement rule*. *MIT Working Papers in Linguistics* 11.
- Zwart, Jan Wouter (1993).** *Dutch syntax. A minimalist approach*. Universiteit van Groningen: Diss.
- Zwart, Jan Wouter (1997).** *Morphosyntax of verb movement. A minimalist approach to the syntax of Dutch*. Dordrecht: Kluwer.